

Til: Bibliotekstyret
Dato: 8. mars 2019

Årsrapport for 2018

Universitetets åpne allmenning

Universitetsbiblioteket (UB) bidrar til at Universitetet i Oslo (UiO) styrker sin stilling som forskningsuniversitet av høy internasjonal standard. Ved å tilby kvalitetssikrede informasjonsressurser og tjenester medvirker UB aktivt til kjernevirksomhetene: Forskning, utdanning, formidling og innovasjon. UB er en del av det totale faglige og pedagogiske tilbudet ved UiO.

UBs aktiviteter tar utgangspunkt i vår [rullerende årsplan](#) og [Strategi 2020](#). UBs verdier er [kvalitet, åpenhet og tilgjengelighet](#).

UB har fire avdelingsbibliotek, rundt 175 årsverk og disponerer litt over 43.000 kvadratmeter. Omtrent halvparten av arealene er til bruk for studenter og ansatte, og vi tilbyr bl.a. snaut 3.000 arbeidsplasser for våre brukere, en økning på nesten 500 de siste årene.

Utdanning og læringsmiljø

Undervisning

Vi har fortsatt et høyt antall kurs og deltakere. I fjor hadde vi til sammen over 11.500 deltagere på 574 kurs, det vil si omtrent det samme som i 2016 og 2017. De aller fleste av disse er rettet mot studentene, 21 kurs kun mot til sammen 314 forskere, leger, sykepleiere eller andre ansatte.

LINK-samarbeid

I 2017 ble "LINK - Senter for læring og utdanning" opprettet. I 2018 deltok UB i to utviklingsprosjekter sammen med senteret: Det ene gjaldt utvikling og gjennomføring av workshop for faglærere i innføringsemner ved SV-fakultetet. Målet var emneutvikling for å støtte opp under studenters studievevaner og arbeidsmåter. Og det andre var deltakelse i opplæringsteam for innføringen av ny LMS Canvas ved UiO.

I tillegg til dette har vi i 2018 igangsatt et samarbeid om å utvikle en valgfri stor universitetspedagogisk modul for vitenskapelig ansatte ved UiO. Denne modulen adresserer sammenhenger mellom informasjon (litteratur og andre kilder), teknologiske verktøy og læring. Siteringsetikk og plagiering vil også inngå som tema.

Læringsmiljø

UB er sentral i styrkingen av det fysiske læringsmiljøet ved UiO. Viktigst i 2018 var for det første UBs deltakelse i planleggingen av nybygg for Juridisk fakultet der et samlet bibliotek og lærings-senter inngår, og for det andre i arbeidsgruppen for fellesarealer i nytt bygg for livsvitenskap.

I 2018 avsluttet HumSam-biblioteket ombyggingsprosjektet i Georg Sverdrups hus (GSH). UB fikk i 2016 midler for å videreutvikle læringsmiljøet i biblioteket i GSH. Resultatet i første etasje og underetasjen er blitt en stor suksess. Siste fase ble ferdig i fjor og omfattet blant annet nye skranker i 2. og 3. etasje, infoskjermer i 2.-4. etasje, nye «studiebåser» og en teknisk oppgradering av kollokvierom. Totalt er det blant annet blitt 356 nye arbeidsplasser i løpet av prosjektet (inkluderer vi Teologi og Sophus Bugge er økningen på ca 400 nye plasser).

Åpningstider og besøk

De siste ukene før eksamen sommer og jul har flere av avdelingene hatt utvidete åpningstider, inkludert søndager. Det har vært svært populært, søndagsbesøket før jul har eksempelvis i snitt ligget på rundt 3.000 til biblioteket i GSH.

UB brukes mer enn noen gang. HumSam-biblioteket i GSH passerte i fjor for første gang millionen og endte på hele 1.050.000 (fra 866.000 i 2016 og 964.000 i 2017 – og for snaut ti år siden rundt 570.000 besøk), samtidig som antallet UiO-studenter har vært omtrent det samme de siste ti årene. Den vedvarende kraftige økningen avspeiler fremfor alt den sentrale rollen UB spiller som attraktiv læringsarena for studentene og at vi lykkes med våre prosjekter.

Akademisk skrivesenter

[Akademisk skrivesenter](#) ble del av den faste driften fra og med august. Staben ble utvidet til 10-12 skrivementorer med ulik bakgrunn og spesialisering. I 2018 har senteret holdt en lang rekke kurs på forespørsel fra fagansatte. Tema for kursene har introduksjon til akademisk skriving for nye studenter, eksamensskrivning, skrivetrening for bachelorstudenter, oppgaveskriving master og engelsk akademisk skriving for graden PhD. Senteret har også organisert to workshoper for ansatte med Pamela Flash fra University of Minnesota i samarbeid med LINK. I høstsemesteret hadde senteret to godt besøkte workshoper for Exphil-studenter, samt skrivenatt i mars og november.

Forskning

Forskningsstøtte

Forskningsstøtte har vært et satsingsområde for UB de siste årene. Vi har derfor satt i gang – og gjennomført – en rekke prosjekter på den fronten.

- [Forskningsdata](#). UB hadde to representanter i UiOs Kompetansegruppe for forskningsdata, som arbeider videre med implementering av UiO-politikken sammen med kolleger fra Avdeling for fagstøtte og USIT. I 2018 kom [Kompetanseprosjekt for forskningsdata-håndtering](#) skikkelig i gang. Prosjektet har gjennomført et kartleggingsarbeid på UiO for å

undersøke behov for kompetanse på dette området. Basert på funn fra kartleggingen og kombinert med litteraturstudier har kursmateriale blitt utarbeidet og pilotkurs ble kjørt i desember og januar 2019. Prosjektet har fått tildelt ytterligere midler for 2019.

- Carpentry. Samarbeidet med [Carpentry-miljøet](#) ved UiO løper også videre og i 2018 ble det gjennomført 14 workshops/kurs i ulike digitale teknologier som er nyttige i en forskningskontekst. Kursene er veldig populære og 85 % av deltakere som har vært på kurs har i evalueringer indikert at de synes deltakelse var nyttig.
- Research Bazaar ble gjennomført i februar for tredje gang, og var igjen populært. En rekke kurs ble avholdt, med fokus på utvikling av digitale ferdigheter og bruk av digitale verktøy i forskningsprosessen.
- Systematiske søk. I 2018 ble det opprettet en tverrgående førstelinje for [systematiske litteratursøk](#) for hele UB ved Medisinsk bibliotek. Det trekkes på ressurser i de andre avdelingsbibliotekene. I løpet av året er det ansatt en koordinator for tjenesten og etablert en gruppe som arbeider med systematiske litteratursøk.
- EndNote. Nye hjelpesider for EndNote er utviklet og lansert (delegert fra FoU til Medisinsk bibliotek og Juridisk bibliotek).
- PhD on Track. Nettressursen [PhD on Track](#) er utviklet og driftet i et nasjonalt samarbeid mellom Universitetsbiblioteket i Oslo og en rekke andre norske universitetsbibliotek. I 2018 ble nettressursen videreutviklet og en revidert versjon ble publisert. Den nye versjonen retter seg nå tydeligere også til fag innen humaniora.
- Livsvitenskap. Realfagsbiblioteket og Medisinsk bibliotek har etablert et samarbeid for undervisning og forskningsstøtte for sine fakulteter og for tjenester knyttet til [UiO: Livsvitenskap](#).

Egen forskning og utvikling

Åtte av UBs ansatte var i 2018 i forskjellige faser av PhD-løpet. I tillegg er UB aktiv på den nasjonale og internasjonale bibliotekarenaen. UBs ansatte har 44 innførsler i CRISTin i 2018, hvorav 13 er forskjellige trykte bidrag og 24 er foredrag med mer på konferanser nasjonalt og internasjonalt.

Samfunnskontakt, formidling og innovasjon

Open Access

UB spiller en sentral rolle i UiOs arbeid med å gjøre forskningsresultater tilgjengelige gjennom Open Access.

- OA og forlagsavtaler. Det arbeides med å få Open Access inn i forlagsavtalene. Foreløpig er det kun én offset-avtale på plass. I tillegg er det inngått noen avtaler med rene OA-forlag.
- Publiseringsfondet. Etter 19 dager var årets budsjett fordelt på 153 artikkelsøknader og ti bokprosjekter. Fondet blir ikke videreført i 2019, da ordningen i sin nåværende form ikke er økonomisk bærekraftig.
- Digitalisering. Arbeidet med digitalisering og tilgjengeliggjøring av eldre UiO-tidsskrift og andre dokumenter fortsatte i 2018. Vi kom ikke i mål med avklaring av juridiske forhold og avtale med Kopinor, dette blir videreført i 2019.

- Egenarkivering. Antall egenarkiverte dokumenter fra CRISTin øker fra år til år. I 2018 ble over 5.400 dokumenter behandlet, en økning på over 2.800 dokumenter fra 2017. Drøyt 3.000 av disse ble tilgjengeliggjort i [DUO vitenarkiv](#), over en dobling fra 2017.
- Automatisering: Robotic Process Automation (RPA). UiO startet høst 2018 opp et prosjekt for RPA. UB var med to medarbeidere tidlig inne i arbeidet. UB har fått godkjent fire prosesser for utvikling. En av prosessene er påbegynt. De godkjente prosessene er alle en del av saksbehandlingsarbeidet for egenarkivering av vitenskapelige publikasjoner og tilgjengeliggjøring av masteroppgaver i DUO vitenarkiv. Arbeidet med RPA vil kunne være aktuelt for langt flere områder på UB enn DUO vitenarkiv.
- Tjenester for Sensitive Data (TSD) er tatt i bruk som lagring for masteroppgaver med sensitivt og/eller taushetsbelagt innhold.
- FRITT-tjenesten har i 2018 fått tre nye titler og har nå 22 tidsskrift. Tjenesten er godt besøkt, og på tvers av alle tidsskriftene ble det i 2018 registrert over 265.000 nedlastinger. Norsk oversettelse av Open Journal System versjon 3 ble også ferdigstilt i 2018.

Formidling

Formidling er ett av UiOs formål. UB er en ambisiøs medspiller i dette arbeidet.

- Arrangementer. UBs [arrangementsaktiviteter](#) er i markant vekst.
  - I 2018 ble det sto UB bak ikke mindre enn rundt 285 foredrag, bokpresentasjoner, radiosendinger, faglige seminarer, utstillinger mm i de forskjellige avdelingene (mot ca 170 i 2017 og ca 120 i 2016).
  - Alle UBs arrangementer har tilknytning til UiOs forskning og undervisning.
- Sosiale medier og nett. UB bruker nett og sosiale medier aktivt for å kommunisere med studenter og forskere.
  - Våre [facebooksider](#) er hovedkanal for promotering av arrangement og tjenester. Gjennomsnittlig rekkevidde på innlegg ligger mellom 300 og 1000, mens arrangementsposter har en mye større rekkevidde. Vi ser en god sammenheng mellom aktivitet i sosiale medier om bibliotekets formidlingsarbeid og oppmøte på arrangement i biblioteket.
  - Det tverrfaglige arrangementet «Skrivenatt» nådde ut til 48.700 personer, og 1.100 meldte seg som interesserte eller deltakere. Har fikk vi også drahjelp fra UiOs sentrale facebook-konto. Brukerundersøkelser blant deltakerne på skrivenatt viste at spredning av facebook-arrangementet har best innvirkning på oppmøtet, i tillegg til oppslag på campus og i bibliotekene.
  - På YouTube deles opptak fra arrangement i bibliotekene. Det var i fjor totalt snaut 200.000 videoavspillinger.
  - UBs twitterkonti har ca 6.800 følgere
  - Vår [felles Instagram-konto](#) har 2.253 følgere, hvert bilde vises i snitt i feeden til 1.100 følgere
  - UBs tre nyhetsbrevlister har i 2018 blitt flyttet til programmet Mailchimp. Tross innhenting av nye samtykker har vi beholdt 1.560 abonnenter, mot 1.600 i 2017.
  - Nettsiden [ub.uio.no](#) ble besøkt nesten 1 million ganger av 357.000 brukere siste år, noenlunde samme tall som i 2017. Mappen for aktuelle saker har totalt 19.000 unike sidebesøk, mens arrangementsmappen har 57.500 unike sidebesøk.
  - Grovt sett ser vi at de besøkende kommer fra tre steder – 1/3 fra google, 1/3 direkte inn på forsiden og 1/3 fra uio.no og andre nettsider.

Prosjekter

UB har også i 2018 mottatt støtte til prosjekter som bidrar til utvikling og innovasjon. Disse er:

- Visualiseringsprosjektet. UB har med midler fra Nasjonalbiblioteket (NB) drevet prosjektet [Visual Navigation](#). Det er gjennomført brukerundersøkelser og utviklet navigasjonsprototyper som åpner for visuell utforskning av UBs samling, for eksempel gjennom berørings-skjermer og berøringsbord. Ideer og prototyper er delt gjennom foredrag og workshops i løpet av året. Prosjektet ble [avsluttet i 2018](#).
- Emnemessig beskrivelse av dokumenter. Det NB-støttede prosjektet «[Mapping for sluttbrukertjenester](#)» gikk inn i sitt andre prosjektår i 2018. I 2018 ble selve mappingen (se punkt 3) av Humord ferdigstilt, mens 75 % av Realfagstermene er mappet til Dewey ved årsskiftet. Da det gjenstår midler i prosjektet, vil prosjektets sluttdato være ultimo mai 2019. Prosjektet består nå av tre hovedaktiviteter:
  1. Utforske det kunnskapsorganisatoriske potensialet i mappinger fra et sluttbrukerperspektiv. Her har vi gjennom tre studier søkt å finne ut om mapping (kobling) mellom UBs emnevokabular og Deweys desimalklassifisering kan gi bedre gjenfinning for brukeren i en katalog (discovery system) hvor bare deler av dokumentmengden er klassifisert.
  2. Utvikle grensesnitt for sluttbrukerverktøy som utnytter mappinger i emnesøk.
  3. Ferdigstille mappingen av vokabularene [Humord](#) og [Realfagstermer](#) mot Norsk WebDewey.
- Oversettelse av Humord til engelsk. Oversettelse av Humord-vokabularet til engelsk startet i 2018 og ved årsskiftet er ca. 20 % av vokabularet oversatt. UB bruker prosjektmidler fra «Mapping for sluttbrukertjenester-prosjektet» til dette formål. Arbeidet vil slutføres i 2019.
- Kunstig intelligens. UB mottok i 2017 kr 500.000 fra NB for prosjektet “Kunstig intelligens i biblioteket”. 2018 har vært et år med mye aktiviteter, hvor opplæring av studenter og forskere i bruk av denne teknologien har stått sentralt. UBs forskning har vist så langt at det er et sterkt behov for å synliggjøre og forklare forskere implikasjoner av å bruke kunstig intelligensbaserte tjenester i forskningen. Tjenesten “Eitrem” er utviklet som et verktøy for å hjelpe forskeren å legge til metadata om papyrusdokumenter. Det er gjennomført to workshop i 2018, én om [AI-bruk og -forskning ved UiO](#) og en om i [AI-HUB-Node ved UiO](#), begge i regi av UB. I tillegg står UB og USIT bak en serie [AI-lounge-møter](#). Prosjektet er presentert en rekke steder i 2018: I Helsingfors for Nationalbiblioteket, i Trondheim for BIBSYS konferansen, [Cogito ergo sum](#). I Oslo under [Korg-dagene](#), samt gjesteforelesning på kurset KARO6100 ved OsloMet. I Milano for Servdes konferansen og i Malmø på “[Meröppet: mer än bara mer öppet!](#)” har prosjektet presentert funn og aktiviteter.
- Systematiske oversikter. «[Fagbibliotek og systematiske oversikter](#)» har som mål å opparbeide et kunnskapsgrunnlag for administrative, organisatoriske, metodologiske og tekniske oppgaver knyttet til systematiske litteraturoversikter. Toårig prosjekt finansiert av NB, avsluttet i 2018.
- Forskningsdata. Se egen beskrivelse av aktiviteter og leveranser i prosjektet under Forskningsstøtte (side 2-3).

Kunnskapsressurser

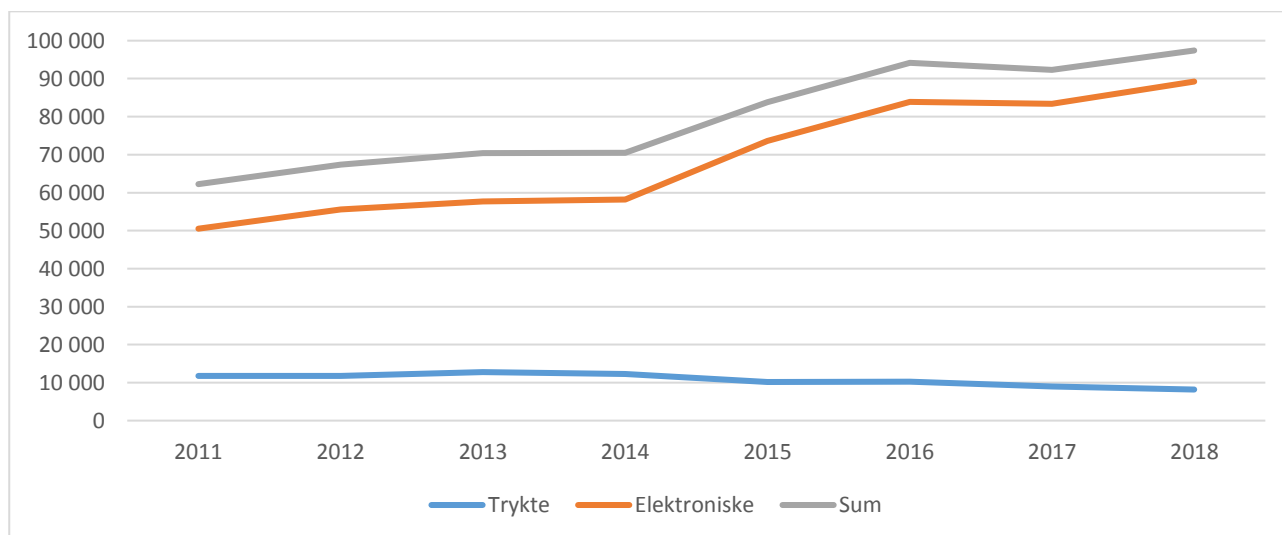
Mediekjøp og økonomi

Kostnader til mediekjøp fordelt på trykte og elektroniske ressurser 2011-2018 (i tusen kroner).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Trykte	11 730	11 796	12 770	12 295	10 199	10 257	8 979	8 180
Elektroniske	50 512	55 581	57 642	58 180	73 609*	83 873	83 351	89 233
Sum	62 242	67 377	70 412	70 475	83 808	94 130	92 330	97 413

* Økningen fra 2014 til 2015 skyldes virksomhetsoverdragelsen av biblioteket ved Oslo universitetssykehus.

En stadig større andel av mediebudsjettet blir brukt til digitale ressurser. I 2018 var andelen 92 %, mot 81 % i 2011.

Samlingsutvikling

De forskjellige ombyggingsprosjektene har økt antall lese- og arbeidsplasser i våre bibliotek. Det betyr at vi kritisk har gjennomgått samlingene av trykte tidsskrift og trykte referanseverk – i all hovedsak dokumenter vi også har i digital utgave. Mange av disse er sendt til NBs depotavdeling, mange er magasinert lokalt og noe er kassert.

Bøker. Omtrentlig antall trykte og elektroniske bøker ved UB 2011-2018 (i tusen).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Trykte bøker	3 647	3 655	2 231*	2 253	2 289	2 169	2 175	2 144
E-bøker	268	421	491	535	548	525**	570	717

* Den store nedgangen i 2013 skyldes endret beregningsmåte, tidsskriftbind blir ikke lenger inkludert i tallet.

** Nedgangen fra 2015 er ikke reell, men skyldes en korreksjon.

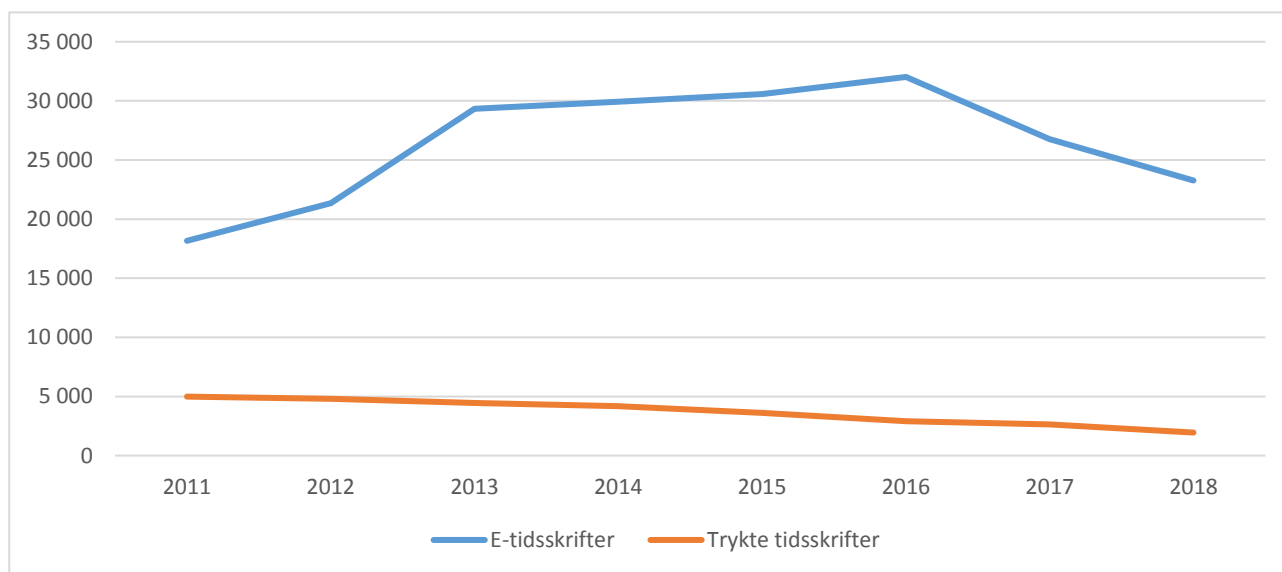
Tidsskrift. Antall løpende trykte og elektroniske tidsskrifter 2011-2018:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
E-tidsskrifter	18 164	21 354	29 340*	29 918	30 588	32 021	26 760**	23 256***
Trykte tidsskrifter	4 984	4 801	4 453	4 168	3 598	2 911	2 629	1 946

*Tallene ble revidert i 2013, etter en systemfeil som ga uriktige tall tidligere.

**Nedgangen i 2017 er ikke reell, men skyldes et annet beregningsgrunnlag.

*** Og nedgangen i 2018 avspeiler en teknisk overgang fra Bibsys – og er følgelig heller ikke reell.

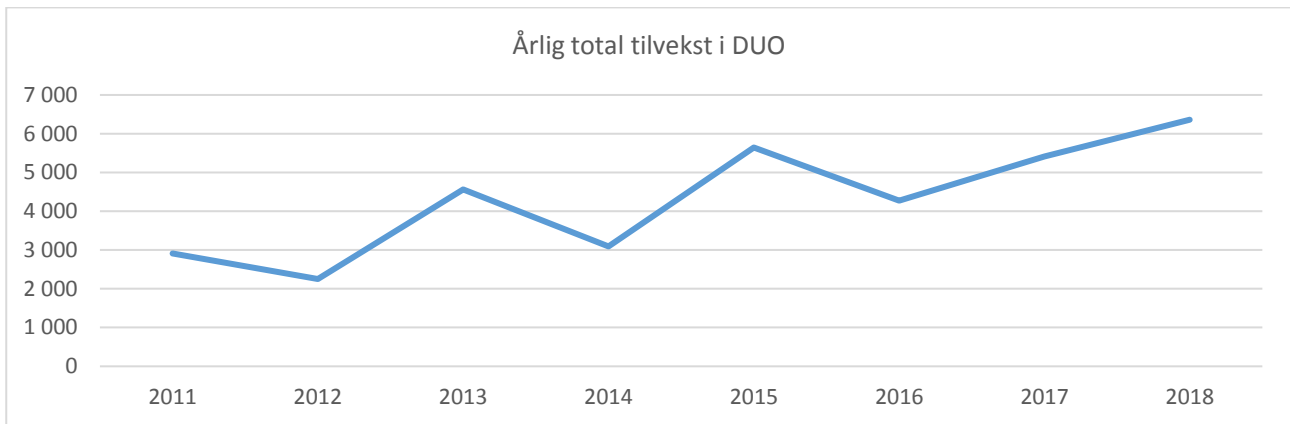

Løpende abonnement på trykte tidsskrift går stadig kraftig nedover. Tallet for e-tidsskrifter i perioden er preget av forskjellig beregningsgrunnlag og tekniske endringer – nedgangen fra 2016 er altså ikke reell.

DUO vitenarkiv. Tabellen viser årlig tilvekst i DUO vitenarkiv 2011-2018, og det totale antallet dokumenter i fulltekst:

Dokumenttyper i fulltekst	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Master-/hovedoppgaver, oa student	2 380	2 047	3 792	2 578	2 620	2 778	2 906	2 738	39 052
Doktoravhandlinger	121	150	302	225	117	254	217	206	2 080
Artikler	49	18	129	253	1 893*	863	1 575	3 067	8 084
Bøker					21	15	17	7	60
Bokkapitler					49	41	88	233	616
Konf.bidrag, rapporter, seriehefter	358	37	340	38	947	320	608	110	3 361
Totalt	2 908	2 252	4 563	3 094	5 647	4 271	5 411	6 361	53 253

*Det høye tilveksttallet i 2015 skyldes at det ble overført 1.155 artikler fra BioMed Central.

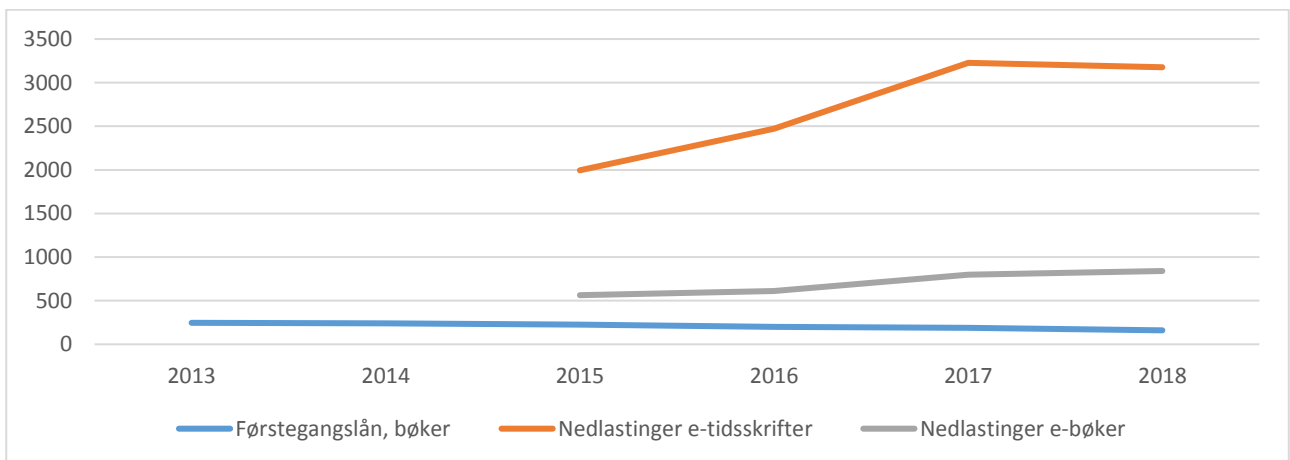

Bruk av samlingene

Tabellen under viser bruk av samlingene 2013/2015-2018 (tall i tusen).

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Førstegangslån, bøker	246	240	226	201	190	160
Nedlastinger e-tidsskrifter	-	-	1995*	2470	3227	3178
Nedlastinger e-bøker	-	-	563*	609	798	840

*Registrering av nedlastinger av e-ressurser følger fra 2015 en internasjonal standard; tall for tidligere år derfor utelatt.

Bruken av digitale e-bøker fortsetter å øke, bruken av e-tidsskrifter flater ut, mens utlån av trykte bøker synker hvert år – en utvikling som har vart over mange år.

Samarbeidsarenaer og kompetanse

Samarbeidsarenaer

UB som organisasjon og ved ansatte deltar på nasjonale og internasjonale arenaer. De viktigste er:

Nordiske hovedstads-UBer. UBs ledelse har i flere år deltatt i samarbeids- og diskusjonsmøter med ledergruppene ved UBene i Helsingfors, København og Stockholm. I 2018 fant møtet sted i Helsingfors.

NUAS. Bibliotekdirektørene ved UiO og UiT deltar i [NUAS](#), det nordiske samarbeidet for universitetsadministratører, i gruppen [Library Service](#). Temaer av spesiell interesse for gruppen er læringsmiljø, kompetanseutvikling, digitalisering og Open Access.

BIBSYS. UB har i perioden vært aktive i ulike arbeidsgrupper og fora i biblioteksystemkonsortiet. UB har hatt medlemmer i Rådgivende gruppe for biblioteksystemkonsortiet, Bibliografisk gruppe, Oria arbeidsgruppe og arbeidsgruppene for fulfillment, akkvisisjon og Resource management.

BOTT. Det etablerte samarbeidet mellom universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø [inkluderer også UBene](#). Det er jevnlig møter mellom lederne av disse for å utvikle samarbeid og strategier. UB-BOTT ledes 2018 og 2019 av UBs bibliotekdirektør.

Andre organisasjoner. Flere av UBs ansatte har sentrale verv i internasjonale og nasjonale relevante organisasjoner.

Kompetanse

Lederutvikling. UB har som mål å sikre god ledelse på alle nivåer. Tre av lederne tar masterutdanning i ledelse og to har deltatt på «4 x 3 Program for lederutvikling» i 2018.

Kompetanseutvikling. Alle UBs avdelinger arbeider systematisk med kompetanseutvikling.

Flere av våre ansatte får støtte til relevant masterutdanning. Åtte medarbeidere er i forskjellige faser av ph.d.-løpet, to av disse er finansiert av UB.

Årsverk

UB hadde ved årsskiftet ca 175 årsverk, en liten oppgang på snaut to årsverk i 2018 etter en foregående nedgang på 15 årsverk de siste 10 årene. Samtidig blir det levert flere tjenester og innført nye aktiviteter. Dette utfordrer UB og stiller store krav til fleksibilitet og innsats – også når det gjelder å fremskaffe ekstern finansiering av prosjekter.